

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного
університету**

Випуск 18

Заснований в 1996 році

Рівне - 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 18. – Рівне: РДГУ, 2002. – 177 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій**

Степанович

(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**

(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**

(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 7 від 28.02.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 9.
університет, 2002

© Рівненський державний гуманітарний

оволодінні читанням зумовлює навчання через читання. Воно стає одним із основних засобів реалізації творчого потенціалу школяра.

Разом з тим, вища майстерність читача пов'язана з таким читанням, у якому простежуються уміння читати думки, долаючи перешкоди візуальності графічних знаків і структур. Саме таке читання розкриває потенціали індивідуального пізнання та індивідуальної творчості школяра.

Позитивний досвід у цьому напрямі накопичений рівненськими учителями. Програма з літературного читання, впроваджена на базі міського колегіуму, дає змогу побачити позитивні результати реалізації усіх видів мовленнєвої діяльності. Головна увага учителя на уроках літературного читання спрямована на смислове сприймання тексту, осягання його підтексту, суб'єктивне тлумачення. Усвідомлення учителем мовленнєвих механізмів надає йому змоги розширити межі спілкування настільки, що ініціатива і активність учня-читача зростає до безпосереднього контакту з автором повідомлення. Методика проведення уроків, побудована на використанні активних форм мовленнєвої творчої діяльності, забезпечує умови, за яких дитина фактично відтворює індивідуально осмислений вторинний текст. Таким чином, спілкування з книгою і текстом відображає культуру особистості в цілому, майстерність у мистецтві індивідуального прочитування особистості. Включення у мовленнєві стосунки розвиває дитячу чутливість, уміння чути партнера в діалозі, вміння перетворити повідомлення автора у власне повідомлення. Результатом навчання читання є не тільки уміння зчитувати (навичка механічного читання, "фізіогномія тексту"), а читати текст з середини, усвідомлення глибинної семантики (своєрідної "антропогномії" тексту). Реалізована у програмі система мовленнєвих діагностик, пізнавальних завдань, літературних ігор приносить задоволення маленькому читачеві, відкриття смислів, естетики слова, бажання творити у процесі читання. Технологія використання творчих мовленнєвих завдань, педагогічна імпровізація (уміння педагога миттєво реагувати на непередбачуване – "проблемні" відповіді, нестандартне сприймання) спонукають учителя до додаткових дискусій, диспутів з гострих питань моралі, світогляду. Текст перетворюється у фактор розвитку мовленнєвої особистості.

Варто зазначити, що за матеріалами роботи рівненських учителів за програмою літературного читання підготовлено і апробовано навчально-методичний посібник "Літературний розвиток молодших школярів" (1998 р.), який дістав гриф МОН і рекомендований для використання у практиці шкільного викладання.

Підсумком сказаного вище можуть слугувати слова В. Сухомлинського "Читання не ради читання, читання не самоціль, читання – це віконце, через яке дитина пізнає світ і саму себе".

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинець А. Психологічна сутність діалогу і гуманізація освітнього процесу // Міжнародний семінар з гуманістичної психології та педагогіки: Тези доповідей і повідомлень. – Київ–Рівне: Ліста. – 1998. – С. 27–29.
2. Психологічні аспекти гуманізації освіти / За ред. Г. О. Балла. – Київ–Рівне, 1996. – С. 126.
3. Давидов В. Види обобщения в обучении. – М.: Педагогика, 1972. – 424 с.
4. Кудина Г., Новлянская З. Психолого-педагогические принципы преподавания литературы в начальной школе. // Вопросы психологии. – 1989. – № 4. – С. 59–65.
5. Рыбникова М. Очерки по методике литературного чтения. – М.: Просвещение, 1985. – 286 с.
Одержано редакцією 19.06.2001 р.

УДК: 372. 461: 811. 161. 2'44

Г. Г. ФАНОК

ЛІНГВІСТИЧНЕ КОМЕНТУВАННЯ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

На уроках читання вчитель має не лише навчити дітей усвідомлено, виразно й швидко читати, висловлювати думки, а й виховувати в них любов до рідної мови, вчити дітей орієнтуватись у багатій синоніміці та варіантності мовних одиниць. А щоб досягти цього,

вчителю треба якнайповніше залучати молодших школярів до роботи над художніми текстами, привчати їх пізнавати світ і через художнє слово.

К. Д. Ушинський говорив, що художня література “впливає не тільки на розум, а й на почуття дитини”. Цю ідею творчо розвинув В. О. Сухомлинський. Як не згадати тут його слова: “Я не мав би права називатися вихователем, якби на кожному кроці не розкривав красу, поетичну силу, аромат, найтонші відтінки, музику слова, якби школярам не хотілося виразити словом найкрасивіше і найзаповітніше...”

Художній текст відрізняється від інших різновидів тим, що він виконує як комунікативну, так і естетичну функцію. Мова виступає тут засобом створення художніх образів, для цього письменники широко використовують емоційно забарвлені мовні одиниці різних рівнів, що тісно взаємодіють між собою. Художньому тексту властива образність. Вона виявляється у мистецькій досконалості змалювання картин і образів засобами художнього слова, що викликає у читача емоції, естетичні почуття, асоціативне мислення. А уміння аналізувати художній текст з лінгвістичного погляду підвищує ефективність уроків читання, дає змогу вчителю опрацювати не лише зміст твору, але і його естетичний бік. І саме тут лінгвістичне коментування виступає одним із засобів реалізації тісного взаємозв'язку уроків мови і читання. Адже вчитель створює умови для розгляду мовних одиниць не ізольовано, а в мовному середовищі. Такий підхід допомагає учням усвідомити, що мова – це не лише засіб спілкування, але й засіб мислення, пізнання, самовираження, впливу, джерело естетичного розвитку.

Лінгвістичне коментування можна вважати одним із елементів відкриття і осмислення мовленнєвої сфери, засобом інтелектуалізації української літературної мови, оскільки в процесі роботи спостерігаємо і осмислюємо широке і доцільне використання письменниками мовних ресурсів, а також вчимося творчо використовувати мовне багатство, розширюємо, поглиблюємо, естетизуємо наше мовлення. Лінгвістичне коментування в початкових класах дає лише елементарне ознайомлення з мовою художньої літератури, проте вона готує учнів до лінгвостилістичного аналізу художніх творів на подальших етапах навчання.

Виділяють два аспекти лінгвістичного коментування:

історико – краєзнавчий (етимологічний);
лексичний, звуковий, граматичний.

Слово як елемент мовної системи пов'язане з іншими словами на рівні лексики, граматики тощо. Тому велику роль у початкових класах відіграє словникова робота (пояснення значення слів, добір синонімів, антонімів). Спостереження за словами, вжитими у переносному значенні, підводять молодших школярів до розуміння семантичних меж слів, що дає змогу використовувати слова і як зображувальний засіб. Адже метафоричне мовлення вживається з образно–естетичною метою, вводиться в незвичайні контексти, створює оригінальні образи.

Лексичний рівень вважають при лінгвістичному коментуванні головним, оскільки слова становлять смислову основу твору, уточнену, конкретизовану засобами інших мовних рівнів. Виділяють три складові частини значення слова: 1) понятійне ядро; 2) образно – чуттєве уявлення; 3) емоційно – стилістичне забарвлення. В художньому тексті, спираючись на 1-ий компонент, допомагаємо дітям зосередити увагу на 2-му і 3-му, підводимо їх до розуміння в практичному плані поняття “словесний образ”. Словесний образ – це таке поєднання і вживання слів і словосполучень, при якому вони виражають більше, ніж безпосередньо означають, підсилюючись, увиразнюючись додатковими смисловими та емоційно-експресивними відтінками.

Крім лексичного, в початкових класах вчителю доцільно звертати увагу і на граматичний рівень, бо, як кажуть, словник – це те, що нація знає про світ, а граматики – це те, як вона про цей світ говорить. Граматичні знаки називають охоронцями національної специфіки мови. Як би не вирувала лексика, вона мусить підкоритись внутрішнім граматичним вимогам лінгвосистеми. Коментування тексту на граматичному рівні передбачає:

- вияв частотності вживання в поданому тексті тієї чи іншої частини мови (наприклад, перевага дієслів надає динамічності описаним явищам дійсності);
- аналіз ролі морфем для характеристики персонажа, предмета опису (зокрема різні відтінки суфіксів);

- типи речень за метою висловлювання та емоційно-експресивним забарвленням, роль діалогу, звертань, однорідних членів речення тощо.

Отже, будь-яка одиниця художнього тексту, взята для лінгвістичного коментування, розглядається з функціонально-естетичних позицій, кожне граматичне явище, яке аналізується, “освітлене” функціональним підходом.

А далі подаємо приклади з досвіду роботи вчителя-методиста ЗОШ № 18 Сідлецької Надії Олексіївни, котра за період багаторічної роботи переконалась, що примусити дитину читати художні твори – даремна трата часу, потрібно навчити дітей любити читати. А це можливо тільки через виховання в молодших школярів розуміння художнього слова.

Вчителька на уроках навчає дітей спостерігати за багатою лексикою письменника, його умінням доцільно вживати слова у переносному значенні, добирати синоніми й антоніми, епітети, порівняння тощо. Роботу над виражальними засобами художнього тексту спрямовує так, щоб діти усвідомили, що таке мова, яка її роль у житті людини, відчули й оцінили багатство, красу і милозвучність нашої мови. Уже в 1 класі діти вчать відчувати своєрідність слова, звука, мовної моделі в художньому творі. Тому з перших днів у 1 класі вчителька використовує лінгвістичне коментування. Особлива увага звертається на цьому етапі навчання на лексичний рівень, оскільки це дає можливість розкрити образно – виражальні особливості тексту, відчути настрій автора, уявити живий малюнок.

Так, опрацьовуючи вірш М. Познанської “Пролісок”, акцентується увага на слова, що викликають зорові асоціації: “Зелені рученьки мої листочками зовуть”; “у мене очі голубі, такі, як неба синь”; “... люблять всі мене, як весну золоту”. Це допомагає дітям зробити висновок, що поетеса з великою любов’ю описує цю чудову частинку природи. На це вказує і емоційно забарвлена лексика (ласкаві слова): *рученьки, листочки, квіточка*. Аналізуючи “ласкаві”, “ніжні” слова, Надія Олексіївна ненав’язливо дає дітям поняття *корінь, суфікс*, який “перетворює” квітку на квіточку, листя – на гарненькі листочки. Учні переймаються такими ж почуттями. Вони порівнюють пролісок з дитиною, тендітною, незахищеною, яка потребує любові, турботи, допомоги. Багато дітей виявляють бажання вивчити вірш напам’ять, словесний образ проліска передають у кольорі, дуже багато ілюстрацій, де пролісок зображений дитиною. На запитання: “Яке речення в цьому вірші справило на тебе найсильніше враження?” – більшість учнів відповіли, що опис проліска. Як бачимо, підхід естетичної мотивованості мовних елементів – це не просто розвиток умінь розуміти художню літературу, а ще й виховання творчого начала.

У вірші Ліни Костенко “Перекинута шпаківня” переважають слухові образи: “*плаче шпак*”, “*шумлять на греблі явори*”. Аналізуючи ці вислови, підводимо молодших школярів до розуміння поняття *метафора* (твориться на базі здатності слів вживатись у переносному значенні), *персоніфікація* (перенесення ознак і властивостей на неживі предмети). За допомогою метафори поетеса не тільки розповідає, яка біда сталася зі шпаченятами, але й викликає співчуття дітей до беззахисних пташок, а це породжує бажання робити добро. Вчителька звертає увагу дітей на слово “*злива*”, діти добирають синонім “*дощ*” і через порівняння значень уявляють безпорадність маленьких пташенят перед силою лютої стихії. Одночасно діти в практичному плані знайомляться з поняттям *синонім*.

Спостерігаючи за словом “*чорногривий*”, молодші школярі з допомогою вчительки з’ясовують, що це вітер, в якого чорна грива. На запитання: “Чому вітер порівнюється з чорногривим конем?” – найвлучніше відповів Ігор: “Тому що він мчить з великою швидкістю і розвіює свій подих, як розвіюється чорна грива в коня.” У своїх ілюстраціях діти намалювали вітер в образі чорного коня. На уроці діти досліджують, що слово “*чорногривий*” утворилось від поєднання двох слів: *грива* (іменник) та *чорний* (прикметник). Спільно робиться висновок: це частини мови, без яких неможливо висловити думку.

В ході вивчення поезії Л. Забашти “Берізонька” вчителька особливу увагу звертає на морфологічний рівень, що тісно пов’язується з лексичним. Використовуючи прикметники (*лісова, зелені, білі, добрий*), поетеса дає змогу уявити різнобарвний пейзаж. Отже, підсумовують учні, прикметники – епітети допомагають описати берізку як істоту: “*зелені твої кіски*”, “*білі твої ноги*”. Особливу роль у цьому тексті відіграють і дієслова. Основна функція дієслова – це відтворення світу в русі, динаміці. Дієслова мають багатогранні семантичні,

морфологічні, синтаксичні вираження.

Погляньмо на невеликий уривок вірша, де вжито три дієслова:

Прошу вас, із берези
Ви соку не точіть,
Ви краще їй сестричку
Зелену посадіть...

Форма теперішнього часу дійсного способу (*прошу*) допоможе створити реальну ситуацію, яка стоїть за текстом. Сум у минулому має розвіятись радістю сучасного і майбутнього. Звідси і використання далі дієслів у формі наказового способу (*не точіть, посадіть*), що виражають спонукання до дії. Вжиті як присудки у спонукальних реченнях, вони передають бажання допомогти природі, переконують, що її не можна нищити, а треба збагачувати.

Емоційно забарвлена лексика у цьому вірші тісно пов'язана з будовою слова, зокрема значенням суфіксів. Так, на противагу *берізоньці* маємо слово *вітрисько*, що нищить ніжну берізоньку–красуню.

У процесі вивчення цього твору робиться історико-красознавчий коментар: мавка лісова – це казкова лісова істота, лісова русалонька. З казок діти вже знають про морських русалочок, з народознавства – про польових. А тепер їх словникова скарбничка ще збагатилась. Наголошується, що в старших класах діти ще багато цікавого дізнаються про лісову мавку з твору Лесі Українки “Лісова пісня”.

На синтаксичному рівні велику роль тут відіграють звертання (“*берізонько, берізонько*”), як засіб персоніфікації. Діти постійно в казках, піснях знайомляться із звертаннями, розуміють їх роль. Взагалі, у фольклорі звертання є виявом культури мовлення. У різних жанрах усної народної творчості використовується широкий спектр звертань, що виявляють характер, оцінку ситуації, точність, різноманітність, доцільність, емоції. В даному випадку завдяки переносному функціонуванню слів–звертань утворився контекстуальний синонім “*мавка лісова*”, що виступає як художньо-образна характеристика.

Вірш П. Тичини “А я у гай ходила” – це щирість і безпосередність у вираженні настроїв. Він насичений іменниками з конкретним значенням, їх діти знають, часто використовують у мовленні. Інверсована мова в описі квітки (“*по квітку ось яку*”) підкреслює її красу, ніжність, чарівність, замилювання нею. Вся природа в П. Тичини ніби усміхнена. Тут тісно переплетені зорові, слухові та дотикові образи. У створенні слухових образів особливу роль відіграють звуконаслідувальні слова “*ку-ку*”. Вони підсилюють фразу, підкреслюють образність слів і одночасно використовуються як засіб звукопису. У вірші тісно переплітаються відчуття матеріального світу з його предметними деталями, психологізм і ніжний ліризм. Все це створює враження, ніби ліричний герой і природа, розмовляючи одне з одним, створюють повну гармонію довілля і людини.

Отже, образи не тільки людей, але й скромної квіточки, деревця, кущика, пташечки, хмаринки пробуджують у молодших школярів почуття, розвивають уяву, бажання творити добро і красу. А лінгвістичне коментування дає змогу навчити молодших школярів не тільки засвоювати зміст, розвивати мислення, але й виховувати естетичні почуття, розвивати мовлення, духовно збагачуватись.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голянич М. І. Елементи лінгвістичного аналізу художнього тексту. //Початкова школа. – 1988 – № 11. – С. 16–20.
2. Єгорова Л. Б. Лінгвістичне коментування художнього тексту. //Початкова школа. – 1992. – № 2. – С. 14–16.
3. Мельничайко В. Я. Аспекти лінгвістичного аналізу художнього. //Дивослово. – 1999. – № 3. – С. 11–15.
4. Пентилюк М. І. Аналіз тексту на уроках мови. //Дивослово. – 1999. – № 3. – С. 30–32.

Одержано редакцією 20.05.2001 р.

ЗМІСТ

Передмова	3
Хорошковська О.Н. Формування комунікативних умінь молодших школярів.	5
Коваль Г.П. Лінгводидактичні основи уроку української мови в початкових класах.	9
Лещенко Г.П. Комунікативна компетенція молодших школярів та шляхи її реалізації у початковому курсі української мови	16
Шевчук Т.Б. Лінгвоукраїнознавчий компонент нового змісту навчання та його реалізація на уроках рідної мови	22
Груба Т.Л. Формування комунікативних умінь у процесі вивчення лексикологічного матеріалу	28
Пономарьова К.І. Синоніми як засіб увиразнення мовлення молодших школярів	33
Артемова О.І. Проективна модель розвитку креативного мовлення молодших школярів.	38
Мартиненко В.О. Особливості літературного розвитку молодших школярів	44
Іванова Л.І. Мовленнєва діяльність учнів на уроках читання	47
Фанок Г.Г. Лінгвістичне коментування на уроках читання в початкових класах	50
Шута Н.І. Розвиток комунікативних навичок на уроках української мови (читання)	53
Василюк В.І. Наступність і перспективність у формуванні комунікативної компетенції молодших школярів	56
Ветрова С.І. Реалізація діяльнісного компоненту нового змісту навчання української мови (2-й клас розділ “Слово”)	59
Меркотан Л.І. Розвиток комунікативних здібностей учнів молодших класів в контексті Розвиваючого навчання за системою: Д.Б.Ельконіна–В.В. Давидова	62
Прищепа О.Ю. Взаємозв’язок графічної навички письма з орфографічною грамотністю	64
Яков’юк З.С. Швидкісне каліграфічно-грамотне письмо – запорука успішного формування писемних комунікативних навичок	67
Якимчук Р.І. Звукова культура мовлення першокласників	69
Маліновська Н.В. Формування комунікативної компетентності у дитини-дошкільника	71
Терешко Л.В. Психологічні особливості розвитку мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку	76
Сорокіна О.І. Театральна педагогіка як один із засобів реалізації комунікативної спрямованості уроків української мови	80
Гетманчук Н.О. Використання тексту в процесі формування мовленнєвої особистості майбутнього вчителя.	83
Лесняк Н.В. Комунікативне спрямування уроків образотворчого мистецтва.	86
Космацька О.А. Формування духовності учнів на уроках української словесності в загальноосвітній школі.	90
Мороз Л.В. Використання логіко–сміслових схем і мовних кліше для аргументованого висловлювання в дискусіях.	93
Таборовець Л.М. Лінгводидактичні основи методики вивчення дієслова на заняттях словацької мови в україномовній аудиторії.	98
Романюк О.М. Деякі особливості вивчення мов: характер мови і народу. Поняття мовної особистості.	104
Гоголь Н.В. Розвиток емоційно-оцінісного досвіду молодших школярів на уроках читання.	107
Сергєєв О.В., Тищук В.І. Концептуальні засади діагностики якості підготовки спеціалістів у вищій педагогічній школі.	112
Янцур М.С. Роль і зміст методичної підготовки фахівців з професійної орієнтації	123
Гордій Н.М. Проблемний підхід до викладання психолого педагогічних дисциплін у вищій школі.	131
Столинськи З. Техническое обучение в начальном образовании.	134
Заремська Н.І. Емпантійна педагогіка як важливий аспект проблеми гуманізації освіти.	137
Янцур Л.А. Проблема дитячої художньої творчості.	142

Кузьминець Н. Етнопедагогічні основи гуманізації виховання в Чехії й Словаччині. . . .	145
Середович В.В. Посилення пізнавальної активності молодших учнів на основі поєднання навчання з образотворчою діяльністю.	150
Лучкіна Л.В., Демидчик Г.С. Розвиток мовленнєвої особистості майбутнього вчителя технічного фаху в процесі вивчення мовного курсу.	153
Назарчук А.А. Особливості військово-професійної орієнтації старшокласників в сучасних умовах.	159
Столинський З. Формирование основ предприимчивости как одна из целей профессионального обучения в Польше.	162
Білоус І.П., Тишук В.І. До перспективи використання інноваційних технологій у вищій школі України.	164
Піддячий М.І. Професійна консультація учнів старших класів загальноосвітніх закладів в умовах МНВК.	168
Відомості про авторів.	174

НАУКОВЕ ВИДАННЯ**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти****Збірник наукових праць****НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ****Випуск 18**

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Шевчук Т. Б.

Технічний редактор Курченко Н. Б.

Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 25.12.2001 р. Підписано до друку 28.02.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк
різографічний.

Ум. друк. арк. 20,65. Обл. вид. арк. 21,32. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83**О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 18. — Рівне: РДГУ, 2002. — 177 с.**

ISBN 966 — 7281 — 06 — 9.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20